

Leonida Baranetchi

DESTINE
DE BASARABENI

LEONIDA BARANEȚCHI

DESTINE DE BASARABENI

CUPRINS

Prefață.....	5
Cuvânt înainte.....	7
Lupta cu viața	11
Riscul negustoriei	47
Trăiri lumești	66
Licheria.....	95
Trai sub amenințare	105
Drumul pribegiei	141
Zile de foc.....	164
Viața de la început	177

LUPTA CU VIAȚA

Era în ziua de 5 aprilie a anului 1911, în săptămâna a patra din postul paștelui, când lehuzei Maria avea să i se împlinească sorocul, să nască. Mihail, ultimul ei plod, care abia împlinise trei anișori, stătea lipit de cuptorul care încă era calduț, privind speriat la chinurile mamei. Fusesse lăsat de tătâni-su în lipsa băieților mai mari plecați pe la bunici, ca să-i sară în ajutor la nevoie.

Dar ce putea el să facă cu mânuțele-i micuțe, că mai mult de-o căniță cu apă nu putea duce, dar la nevoie era bună și aia.

Bărbatul ei, Grigori, fugise în grabă la moașă, dar ieșit în drum, a strigat la vecină, cerându-i ajutorul. Aceasta, auzind ce se întâmplă, s-a speriat, dar s-a înfățișat repede lângă patul lehuzei.

Pentru Maria, timpul se scurgea greu, parcă se oprise în loc de când o apucase durerile facerii, acum doar mângâierile vecinei îi mai ușuru suferința.

Era în ceas de noapte și poate de aia moașa satului, cu mulți ani în cârcă, se mișca anevoios, poate și din cauza robotelii de peste zi.

Încetineala moașei îl făcuse pe Grigori să regrete că nu a pus calul la șaretă, dar gândise că pierdea timp mult cu înhămatul. Acum nu avea altceva de făcut decât să aștepte cu răbdare, privind la mocăielele moașei.

Dincolo, acasă, clipele de așteptare treceau și ele greu, răcnetul Mariei pricinuit de durerile facerii era din ce în ce mai tare, băgase spaima în micuțul Mihail, care începuse să plângă, dar o speriasse și pe vecină. Și, colac peste pupăză, lampa aprinsă de stăpânul casei se stinsese, iar așa cum avea să constate vecina, se terminase gazul. Acum, doar candela agățată sub icoana din colțul camerei dinspre răsărit mai

lumina slab încăperea, jucând umbre de nedeslușit pe pereții văruți în alb.

Maria, bărbătoasă de felul ei, simțea că a ajuns la capătul puterilor, gândea că nu mai rezistă, că așa i-a fost scris să aibă ghinion ca în acele ceasuri să-i lipsească băieții mai mari, că altfel s-ar fi descurcat.

Dar așa, vecina Hanka nu găsisese gazul pentru lampă, iar ea, de durere, nu-și aducea aminte, nu-i rămânea decât să-și aștepte bărbatul.

Într-un târziu, dincolo de gemetele Mariei, în cameră răzbate lătrat de câine, era un semn că vine cineva, și, într-adevăr, nu durează mult, ușa se deschide și prin ea intră moașa însoțită de Grigori.

Cu îndemânarea și iuțea gospodarului ce-și cunoaște treburile, bărbatul a aprins mai întâi lampa, după care a iuțit focul din sobă, adăugând apă în cazanul pus dinainte pe plită. Și după ce a mai dat prosoape curate, pânza de in și cele de trebuință cerute de moașă, tot din porunca ei Grigori l-a luat pe micuțul Mihail și s-a mutat în camera alăturată.

Moașa, cu experiența ei de-o viață, repede a văzut că fatul ce urma să vină pe lume iese cu picioarele înainte, iar faptul că era așa o făcuse pe moașă să se teamă că pruncul se va sufoca și i-a cerut Mariei să-l scoată cât mai repede.

Printre urletele de suferință ale Mariei, de afară din ogradă, câinii se aud din nou lătrând: era semnalul că mai vine cineva, în acea clipă Maria nu înțelegea cum, dar se simțea salvată atunci când prin ușa camerei a intrat maică-sa.

Aceasta s-a repezit direct la patul fiicei, pe care a prins-o de braț pentru a-i ușura suferința zicând că Dumnezeu a adus-o, se culcase și a avut un vis cum că fiica ei cădea într-o râpă, așa s-a trezit și s-a pornit la drum, luând cu ea un câine ca s-o apere.

În camera alăturată, Mihail se cuibărise speriat alături de trupul tatălui, lacrimile i se uscaseră pe obrăjorii dolofani, nu-l prinsese somnul cu toate că era obosit, era curios de ceea ce se

Întâmplă, acum pricepuse el vorbele tatălui, cum că barza – pasărea aia cu ciocul mare și picioarele lungi - îi va aduce un frățior sau o surioară.

Stătea nemișcat, conectat cu urechile ciulite la suferința mamei, micuțul nu pricepea în mintea lui de ce durează atâta? Și-l tot întreba pe tată: când vine? când vine?...

Deodată răcnetele Mariei se sfârșesc și odată cu ele o liniște stranie cuprinde încăperea. Năpădit de un gând rău, Grigori sare de pe pat cu teamă bolborosind dacă măicuța lui a pățit ceva? Sau dacă copilul născut e mort? Și fără voia lui, vroia s-o audă din nou răcnind ca mai înainte.

Auzise glasul soacrei și al moașei, dar nu deslușise vorbele. Atunci se repede, face doi pași hotărât să treacă în cealaltă cameră, să vadă ce i-a făcut moașa aia bătrână măicuții, de nu-i mai aude glasul. Da' nu apucă să apese mânerul de la clanța ușii, când un scâncet pițigăiat de copil sparge liniștea nopții, făcându-l pe micuțul Mihail să plângă din nou.

Grigori intrase în încăperea taman când moașa le spunea femeilor că ea nu are ce să-i facă, copilul se născuse sănătos dar cu picioarele strâmbe, și că trebuie să-l ducă la oraș la doftor.

La plecare, poate ca să le ușureze amărăciunea, dar mai ales s-o încurajeze pe Maria, a zis: Ei, da', slavă domnului că-i băiat, dacă era fată era necaz mare, dar așa...

Neobservat prin ușa deschisă, curios, Mihail s-a apropiat de patul mamei ca să-și vadă frățiorul, care după atâta chin adormise.

Auzise și el vorbele moașei și acum cerceta, vroia să-i vadă piciorușele, dar așa, înfășurat cum era în pânza de bumbac, nu deslușea nimic.

Mihail s-a așezat lângă trupul mamei și privea cu nedumerire la fața frățiorului, așa avea să aibă parte de o mângâiere atunci când brațul ostenit al mamei a trecut palma aspră, fără vlagă, încă transpirată, peste creștetul lui cu păr negru.

Din liniștea nopții peste tot satul, cocoșii prind a țipa cu glasuri de tot felul, vestind o nouă zi, un nou început de viață.

Moașa terminase de sporovăit cu cele două femei și era gata de drum când stăpânul casei, care, după ce i-a repetat încă o dată soacrei să aibă grijă de cei doi, a urcat moașa în șareta dinainte pregătită și s-a pornit la drum.

Micuțul Mihail s-a cuibărit și el la căpătâiul patului lângă picioarele mamei, care, răpusă de oboseală, adormise la fel ca și frățiorul lui. El lăasă toată grija în seama bunicii și, furat de somnul dulce, se lăasă purtat în lumea viselor.

În cele două comunități de poleaci care se înrădăcinaseră în acele locuri de pe malul Prutului, nu avea cum să dăinuie religia catolică, deoarece erau înconjurată de populație cu credință ortodoxă.

Cu toate astea, familia din neam catolic avea să încreștineze pe prunc, aducând preotul de la Coconești și să-l boteze cu numele ce-l purta tatăl: Grigori.

Evenimentul s-a ținut în bisericuța de la Coconești Noi, deoarece în Ivanovka nu exista lăcaș bisericesc și nici preot care să slujească pentru confesiunile religioase.

Pruncul născut și botezat Grigori avea să fie al patrulea copil adus pe lume de Maria în scurta ei viață.

După botez, Grigori și Maria aveau să ia drumul târgului Rîșcani, acolo unde un doctor evreu, după ce l-a consultat pe prunc, i-a liniștit, zicându-le: Mergeți acasă, copilul vostru atunci când v-a păși va merge normal, de fapt așa cum s-a și întâmplat.

La vremea aia, locuitorii satului Ivanovka se ocupau îndeobște cu agricultura, din roadele pământului creșteau animale, păsări care asigurau hrana zilnică, dar care erau și o sursă de venit prin vânzare.

După cum o cereau regulile obștii, erau și unii care practicau diverse meserii ca fierarii, cojocarii, croitorii, hangii, acolo unde vreme de secole se schimbau caii la poștalioane.

Cu negustoria avea să se îndeletnicească și capul familiei Grigori, care, în perioada anilor ce-au urmat, avea să-i aducă câștig bun, pe care îl investea cumpărând pământ, sporindu-și averea, că doar avea atâția feciori.

Cât despre negustorie, să nu credeți cumva că era treabă ușoară, uneori câștigul merita osteneala, dar cu cât risc și câte pericole numai cel ce făcea negoț știa.

La vremea aia, hoții bântuiau peste tot locul, erau organizați în bande care operau pe zone din teritoriu păstrând regula sfântă de a nu se jupui între ei.

Riscul de a porni la drum în miez de noapte era o aventură din care puteai scăpa doar cu viața și ce era pe tine, asta dacă aveai noroc, așa cum avea să pățească și negustorul Grigori.

În anul ăla era o iarnă grea și nu apuca moina să macine un strat de zăpadă, că venea un alt val de ninsoare, iar ce urma să pățească negustorul Grigori avea să se întâmple taman în acele zile.

Negustorul plecase la drum cu o zi în urmă acolo, în târgul de la Rîșcani avea să vândă doi viței, la plecare vremea era însorită, fără pic de vânt, puteai chiar zice că venise primăvara, după cum ardea soarele în miezul zilei.

Încrezător în vremea frumoasă, negustorul, după ce vânduse juncanii, avea să zăbovească mai mult la hanul din vadul vechi, cinstind aldămașul cu alți negustori și doar avertismintele hangiului, că afară s-a pus pe ninsoare, l-au făcut să plece la drum.

De cum a ieșit prin ușa de la intrare, negustorul s-a trezit biciuit de furtuna de fulgi ce veneau în valuri, învăluind totul într-o pânză albă, deasă, ca de borangic.

Cum după aldămaș prinsese curaj, s-a urcat în sanie cu gândul să scurteze din drum pe lângă cariera de piatră, caii erau puternici și cunoșteau drumul, înhămați la sanie erau ca niște zmei.

Când se pornise din fața hanului, nu căzuse întunericul, dar de cum a ieșit în câmp, avea să vadă că ninsoarea înghițise pământul, iar el, înfășurat în șuba mare din blană de oaie, cu gulerul ridicat și cușma trasă pe ochi, s-a cuibărit în sanie și s-a lăsat purtat de cai.

Caii mergeau la trap aruncând din copite în urma lor zăpada, iar el, negustorul, fără să simtă, a fost răpus de somn, visa că ajunsese acasă, unde băieții cei mari îi deschideau porțile, în fața saraiului Maria – soția lui dragă – îl primea zâmbitoare, gata să-l îmbrățișeze și să-l tragă înăuntru, unde căldura cuptorului îl moleșea.

Deodată, urletul unui lup și nechezatul cailor îl trezește din amorțeală, înțelege repede ce se întâmplă și, speriat, dă bice cailor, care au prins să alerge lăsând în urma lor un val de zăpadă.

Așa avea să meargă o bună bucată din drum, până când caii muiți de efortul făcut, au prins să meargă la pas, iar el i-a lăsat în voia lor mai ales că se apropiase de șirul de case de la intersecția cu drumul ce ducea la Zaicani.

Negustorul nu mai avea noțiunea timpului, dar cum nicio fereastră nu era luminată, bănuia că se apropie de miezul nopții.

Ar fi putut afla ușor privind cadranul ceasului, dar cum era agățat la reverul vestei, a renunțat, cât despre felinarul agățat de hulubă, renunțase să-l aprindă din cauza, vâjgălaiei care cu siguranță l-ar fi stins.

Negustorul nu se odihnise bine nici în noaptea dinaintea plecării, iar acum era cuprins de oboseală, îi era greu să țină ochii deschiși din cauza zăpezii ce-i biciuia fața.

Se gândise să lase caii la pas o bucată din drum ca să-i mai odihnească și, în monotonia mersului, el și-a îndesat mai bine cușma pe ochi și nu a durat mult până a adormit din nou.

Se trezește speriat, cineva prinsese caii de căpăstru și oprise sania și nici nu apucase să sară jos, când lângă el, a apărut unul care, pe ton răstit, l-a întrebat:

- Da' cine ești tu, mă? Și ce cauți aici?

Buimac de somn, derutat de ce se întâmpla, și-a găsit cu greu cumpătul, își dăduse seama că ăia sunt bandiți, negustorul era plimbat prin lume și înțelegea că viața lui este în pericol.

Juca o carte, și fără să se piardă cu firea, a răspuns că el este din banda lui „Hugo”, că a rătăcit drumul și vrea să vorbească cu șeful lor.

Dar banditul nici nu a vrut să audă, a armat pistolul ce-l ținea spre el hotărât să-l împuște.

Norocul a venit de la cel care ținea caii, care după ce l-a văzut dat jos din sanie, a zis:

- Măi Petrache, da' cum să-l ușidim fără să raportăm șefului, haidi, mă, să scoborâm în râpi și sî-i zășim.

Încurajat de vorbele banditului, negustorul prinsese curaj și s-a urcat din nou în sanie, alături de el urcând și cel cu pistolul.

În scurt timp, sania începe să alunece cu ușurință, asta însemna că drumul coboară, negustorul se străduia să recunoască locul, dar, din cauza viscolului, nu pricepea nimic.

Nu durează mult și sania ajunge într-o văgăună, acolo unde în malul din față distinge bârlogul hoților care era luminat.

În vreme ce banditul care ținuse caii s-a grăbit să meargă la șef să raporteze, cel de lângă Grigori a coborât din sanie cu pistolul îndreptat spre el.

Din sanie, negustorul privise prin ușa care intrase banditul unde, din interior răzbătea prin ferestrele mici și înghețate cântec de petrecere, acompaniat de cineva cu harmonșka, asta însemna că bandiții chefuiau.

Nu durează mult până când ușa bârlogului se deschide și prin ea iese banditul ce plecase însoțit de altul care, ajunși lângă sanie, poruncește străinului:

- Mă, rătăcitule, coboară, că ai avut noroc să mai trăiești câteva clipe, șefu' vrea să gavagească cu tîni.